

Sancti Hieronymi Stridoniensis Opervm, Tomi ...

In quo ipsi adscripta haec continentur: Commentarii in Iob. Commentarii in Prouerbia Salomonis. Homiliae quatuor Origenis in Canticum canticorum.

Commentarii in omnes Pauli Apostoli Epistolas. Quae omnia ad fidem vetustissimorum exemplarium multis mendis sublatis correcta sunt ... Qui autem horum ...

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Coloniae Agrippinae, 1616

Commentarii In Epistolam Primam Ad Timothevm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75132)

A

enim omnium est fides.] Non omnes credunt, ideo contradicunt.

a ¶ Fidelis autem Deus est.] Quia non relinquit, nisi relinquentes se.

b ¶ Qui confirmabit vos, & custodiet à malo.] In fide per doctrinam & gratiam.

c ¶ Confidimus autem de vobis fratres in domino, &c.] Reuelando quanta sint, quæ amoris sui causa contumelias patientibus promisit.

d ¶ Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi: vt subtrahatis vos ab omni fratre, ambulante inordinate, &c.] Quia in prima plenius commouimus: & emendare se noluerunt. Vel hoc modo, quod sancti se ab eis separant, erubescant. Huius planè loci auctoritate subtrahendum est ab omni Christiano, qui non secundum Apostoli incedit præcepta.

e ¶ Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos, &c.] Qui sumus forma crediturum.

f ¶ Non quasi non habuerimus potestatem.] Quia dignus est operarius mercede sua.

g ¶ Sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.] Ne cui occasionem auaritiæ, quæ fons est inquietudinis, præberemus.

h ¶ Nam & cum essemus apud vos, &c.] Quia præuidebamus aliquos tales esse futuros.

i ¶ Quoniam si quis non vult operari.] Aut sedeat quieti, aut si veri sunt apostoli, non sequantur: si non auaritiæ, sed Dei causa ambulare se dicunt.

k ¶ Nec manducet.] Hæc fit inquietudinis non solam poena, sed etiam emendatio.

l ¶ Audiuimus enim inter vos quosdam ambulare inquietè, nihil operantes.] Reddit superioris sententia causas, ad quos legitime debeat pertinere: scilicet ad inquietè ambulantes, non ad quietè sedentes.

m ¶ Sed curiosè agentes.] Inquirentes quid in vnaquaque ciuitate vel prouincia geratur & domo.

n ¶ His autem qui eiusmodi sunt, denuntiamus & obsecramus in domino Iesu Christo.] Non ipsos post alteram correctionem delinit commoneare.

o ¶ Vt cum silentio operantes, &c.] Non cum inquietudine alienum.

p ¶ Vos autem fratres nolite deficere benefacientes.] Non omnibus, sed talibus dari prohibeo: ne putetis me boni operis consuetudinem amputare.

q ¶ Si quis non obediit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & non commisceamini cum illo.] Si quis tertio voluerit emendari.

r ¶ Vt confundatur.] Non vt penitus abicindatur.

s ¶ Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem.] Corrigit, vt emendetur: & nolite abscondere, vt desperet. Ager curandus est, non necandus: ne in apostasiam inquietudo vertatur.

t ¶ Ipse autem Deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco, &c.] His verbis omnes epistolas subscribat: excepta Galatarum, quam ex integro manu propria perscripsit: vt post eam nec sibi, nec angelo crederetur.

C

D

Commentariorum in secundam Epistolam ad Thessalonicenses, finis.

COMMENTARII IN EPISTOLAM PRIMAM AD TIMOTHEVM.

CAPVT I.

R Aulus Apostolus Iesu Christi.] Auctoritas & nominis & officij prænotatur, propter eos quibus erat responsurus.

b ¶ Secundum imperium Dei Saluatoris nostri, &c.] Non secundum meam præsumptionem: simul & patris & filij vnum imperium demonstratur.

c ¶ Timotheo dilecto filio in fide.] In fide filio, non in carne.

d ¶ Gratia & misericordia, &c.] Gratis misericordiam consecuti, reconciliati sumus Deo.

e ¶ Sicut rogavi te vt remaneres Ephesi, &c.] Quibus in actibus prædixerat intraturos lupos, qui gregem non parcerent.

f ¶ Neg, intenderent fabulis.]

Quas Deuterosei appellant. Vnde in euangelio, docentes doctrinas hominum condemnantur.

g ¶ Et genealogijs interminatis.] Generationibus antiquorum: in quibus sibi summam scientiam vendicant, si omnes ab initio generationes enumerent.

IN EPISTOLAM PRIMAM AD TIMOTHEVM.

CAPVT I.

R Aulus Apostolus Iesu Christi secundum imperium Dei Saluatoris nostri & Christi Iesu spei nostræ, Timotheo dilecto filio in fide, gratia & misericordia, & pax à Deo patre & Christo Iesu domino nostro. Sicut rogavi te vt remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam: vt denuntiares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogijs interminatis: hæc quæstiones præstant magis quàm ædificationem Dei, quæ est in fide. Finis autem præcepti est charitas de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta. A quibus quidam

h ¶ Quæ quæstiones præstant magis quàm adificationem Dei, quæ est in fide.] Tam veteres contrarietates, quàm generationum sollicitudines superfluas.

i ¶ Finis autem præcepti est charitas de corde puro.] Charitas Dei & proximi, in qua tota lex pendet & propheta: hæc si de corde puro sit difficile delinquere poterimus.

k ¶ Et conscientia bona.] Vt conscientia tua testimonium perhibeat veritati.

l ¶ Et fide non ficta.] Fides enim ficta est quæ solo ore promittitur, & actu negatur.

m ¶ A quibus quidam aberrantes conuersi sunt in vaniloquium, &c.] Infinitæ stultitiæ est, non intellecta, de magis non intellectis velle firmare.

a ¶ Scimus

D. HIERONYMUS
T. M. 78

a ¶ Scimus autem quia bona est lex.] Vt à Deo promulgata est, pro qualitate temporis: sicut alibi lex sancta est appellata.

b ¶ Si quis ea legitime utatur.] Si quis sciat quibus, quare, quam diu habenda sit data.

c ¶ Scientes hoc quia lex iusto non est posita.] Ergo Christianis non opus est, qui sunt iustificati per Christum: qui didicerunt etiam occasione fugere delictorum: nam ut quid dicitur: Non occides, quibus irasci non permittitur?

d ¶ Sed iniustus & non subditus: impijs & peccatoribus, &c.] Illis omnibus data est: quos abiectis criminibus nititur reuocare.

e ¶ Et si quid aliud sane doctrinae aduersatur, &c.] Sunt ergo doctrinae non sane: contra quas etiã data lex est, quae contrariae sunt caelestibus institutis. Quid ergo ibi quaerunt, quod hic non habent? simul & legem euangelij concordare demonstrat.

f ¶ Gloria beati Dei.] Per quam glorificatur Deus.

g ¶ Quod creditum est mihi.] Ne dicerent aduersarij: quis erat ille, cui euangelium crederetur? ait.

h ¶ Gratias ago ei qui me confortauit in Christo Iesu domino nostro.] Cum essem inutilis & infirmus.

i ¶ Quia fidelem me existimauit ponens in ministerio, &c.] Iustus in primordio accusator sui est: ut statim cum ceperit, aduersarius confundatur.

k ¶ Sed misericordiam Dei consecutus sum: quia ignorans feci.] Leuius esse peccatum ignorantiae demonstratur.

l ¶ In incredulitate.] Quia non credens, intelligere non valebã.

m ¶ Superabundauit autem gratia domini nostri cum fide & dilectione, &c.] Vbi autem iniquitas abundauerat: statim ut credidi, amplius capere diligere Christum: qui mihi magna peccata dimisit.

n ¶ Fidelis sermo & omni acceptione dignus.] Quem omnes credant, & omnium conscientiarum verum esse cognoscant.

o ¶ Quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere.] Ergo & me saluauit inter ceteros peccatores: tunc enim merito mihi praedicaretur, si solus iustus vocare venisset.

p ¶ Quorum primus ego sum.] Hic, sum, pro sui, ponitur: sicut Mattheus dicitur publicanus, cum iam Christi esset apostolus.

q ¶ Sed ideo misericordiam consecutus sum.] Vt David ait: Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te conuertentur. Si mihi viderint indulta peccata, tunc docebo neminem desperare debere.

r ¶ Vt, in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam.] Qui etiam persecutoribus conuersis non solum indulget, sed etiam confert apostolatus honorem.

s ¶ Ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam.] Ad exemplum, ut ne desperent.

t ¶ Regi autem saeculorum immortalis, inuisibilis, &c.] Qui mihi veniam tribuit non merenti. Rex enim parui temporis

& mortalis, ac visibilis, & capax confortis, honorem & gloriam temporalem habere potest, non tamen sempiternam.

u ¶ Hoc praeceptum commendo tibi fili mi Timothee.] Hucusque de statu suo, quo modo aduersarijs responderet: hinc dat auctoritatem ordinandi, docendi, quaeque praecepta sunt commendat.

x ¶ Secundum precedentes in te prophetias.] Secundum quod etiam ante hoc officium habebas gratiam prophetandi.

y ¶ Vt milites in illis bonam militiam.] Bona militia est, in qua contra diabolium & vitia militatur.

z ¶ Habens fidem.] Pro armis fidem in Christo perfectam.

a ¶ Et bonam conscientiam.] Implendo quod doces.

b ¶ Quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt.] Malè viuendo, ipsam quoque fidem perdidit, quam habere videbantur: siue etiam iam vitia defendentes.

c ¶ Ex quibus est Hymeneus & Alexander.] Qui amore vitorum, ad haereticum transierunt.

d ¶ Quos tradidit satana, ut discant non blasphemare.] In interitum carnis, vt ex presenti correptione discant futurum iudicium non negare: ad emendandum traditi, non ad perendum.

CAPVT II.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes.] Obsecratio, impentior est oratio.

f ¶ Oraciones, postulationes, gratiarum actiones.] Pro eo quod nos dignos fecit: etiam pro his qui vos persequuntur & tribulant.

g ¶ Pro omnibus hominibus, &c.] Vt cognoscant Deum: siue vt subiectas habeant gentes. Illorum enim pace, tranquillitas nostra consistit: sed & si nobis Christianis sit persecutionis turbatio, omnis inquietudo cessabit.

h ¶ Vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.] Ad hoc nos vult esse quietos, vt pietate & castitate, non dissensione atque luxuria, tranquillitas nostra proficiat.

i ¶ Vt quieti in sanctis operibus seruiamus.

k ¶ Qui omnes homines vult saluos fieri.] Hic probatur nemini oportere ad credendum vim inferre, nec tollere arbitrij libertatem. Sed & illud hoc loco soluitur de induratione Pharaonis, & cetera huiusmodi obiectionis quaestiones.

l ¶ Et ad agnitionem veritatis venire.] Si ipsi tamen vocanti Deo consentire voluerint.

m ¶ Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum.] Vnus enim Deus pater & filius & spiritus sanctus, id est, vna in tribus personis natura est Deitatis.

n ¶ Homo Christus Iesus.] Sicut vnus Deus, ita vnus mediator inter Deum & homines vniuersos: hoc est, nullus alius talis, nec Moyses, nec aliquis propheta: quia hic & homo erat & Deus. Sed quia de traditione erat dicturus, ideo hominem solummodo nominauit.

o ¶ Qui

a ¶ Qui

A

a ¶ *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.*] Ille se pro omnibus dedit, si omnes redimi vellent.

b ¶ *Cuius testimonium temporibus suis confirmatum est.*] In testimonium generi humano, sanctæ vitæ dedit exemplum: quia & prophetæ suis testimonium fuere temporibus, nouissimè autem misit filium suum ad colonos.

c ¶ *In quo positus sum ego prædicator & apostolus.*] In Christi testimonio, siue Christo.

d ¶ *Veritatem dico, &c. Volo vos orare, &c.*] Magister gentium dat legem orandi, vt auctoritate Saluatoris, neque in monte, neque in Hierosolymis aliquis orandi eligat locum, sed in spiritu: qui ubique nobiscum esse intelligitur. Sanè de hoc loco, & hac causa à Iudæis mora fuit quæstio, qui in templo solummodo in Hierosolymis orare cupiebant.

e ¶ *Leuantes puras manus.* &c.] A cæde, & sanguine, omni; opere malo. Testimonium. n. innocentie, est manuum eleuatio. Non solum autem manus ab opere, sed etiam mentè ab ira & disceptatione cogitatu, qui sibi dimitti petit, debet habere mundas. Nemo aliquid impetrare potest alia cogitando.

f ¶ *Similiter & mulieres.*] Omnia quæ dixi de viris.

g ¶ *In habitu ornato.*] Honesto & conuenienti naturæ.

B

h ¶ *Cum verecundia & sobrietate ornantes se.*] Hæc sunt ornamenta feminæ Christianæ.

i ¶ *Et non intortis crinibus.*] Nō debent occasionem dare concupiscentie.

k ¶ *Aut auro, aut margaritis.*] Quæ terræ sunt partes: cuius est homo dominus institutus.

l ¶ *Vel veste pretiosa.*] Quæ præ nimia subtilitate, nec frigis arceat, & de cuius pretio plurimi vestiti eiusdem naturæ homines potuissent.

m ¶ *Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.*] Ista ergo non sunt promittentium, sed negantium pietatem.

n ¶ *Mulier in silentio discat cum omni subiectione.*] Discat quidem, sed cum omni humilitate & charitate.

o ¶ *Docere autem mulieri non permitto.*] Publicè non permittit: nam filium aut fratrem debet docere priuatim.

p ¶ *Neg. dominari in virum, sed esse in silentio.*] Ne magisterium sibi vsurpando superbiat, sed taceat in ecclesia.

q ¶ *Adam enim primus formatus est, deinde Eua. Et Adam non est seductus.*] Reddit causam, quare eas velit esse subiectas: scilicet quia & posteriores in factura sunt, & priores in culpa.

r ¶ *In præuicatione fuit. Saluabitur autem per filiorum generationem.*] In præuicatione fuit mandati. Sed non ideo desperet mulier: quia per baptismum quod est filiorum generatio, ipsa saluabitur, non Eua, sed credens mulier: quia Eua ad exemplum adducta est creationis, non de ipsius salute propriè tractabatur. Cæterum quo modo iustitia iusti super ipsum erit: & quo modo Noe, Iob & Daniel filios suos liberabunt, sic per filios Eua saluabitur.

r. Tim. 2. e.

s ¶ *Si permanferint.*] Sicut superius de plurali numero mulierum, ad singularem dicens, mulier in silentio discat: ita & hic redijt ad pluralem.

t ¶ *In fide & dilectione.*] Christi, & dilectione proximorum.

u ¶ *Et sanctificatione cum sobrietate.*] Notandum quod sola fides ad salutem ei qui post baptismum supernixerit, non sufficiat, nisi sanctitatem mentis & corporis habeat: quæ sine sobrietate difficile custoditur.

CAPVT III.

Fidelis sermo: si quis episcopatum desiderat.] Primum laicos instituit: de quibus optimi qui que in sacerdotium eliguntur, & sic dicit quales debeant ordinari.

y ¶ *Bonum opus desiderat.*] Ad boni operis desiderium cum prouocat, non ad honorem.

z ¶ *Oportet enim episcopum irreprehensibilem esse.*] Aut ecclesie princeps non erit: quam ideo Apostolus sine macula alibi definiuit.

a ¶ *Vnius uxoris virum.*] Viris nec hoc licet, quod velati incequant, multo magis illa quæ etiam laico prohibentur.

b ¶ *Sobrium.*] Et mente & corpore.

c ¶ *Ornatum, &c.*] His omnibus spiritualibus ornamentis.

d ¶ *Hospitalem.*] Ad humanitatis opus, cuncta plebs rectoris forma prouocetur.

e ¶ *Doctorem.*] Tam verbo, quàm exemplo. Si enim omnium vota scire voluerit vel deberet, quo modo omnes valeant respondere: quanto magis sacerdos legem exquirat: quia angelus Dei omnipotentis est.

f ¶ *Non violentum.*] Vt fiducia liter possit corripere ebriosos.

g ¶ *Non percussorem.*] Siue ne sit petulantis ad eundem: siue ne malo exemplo conscientias feriat infirmorum.

h ¶ *Sed modestum.*] Quia omnia faciat cum mentura.

i ¶ *Non litigiosum, &c.*] Seruum Dei non oportet litigare.

a pudicos Lites autem & iurgia maximè ex cupiditatibus oriuntur.

k ¶ *Si quis autem domui suæ benè præesse nescit, quo modo ecclesie Dei diligentiam habeat?*] Ipse in sequentibus exposuit, si filios in castitate & humilitate nutriuit, hinc eius diligentia comprobatur: si enim filios suos erudire nesciuit, quo modo tantos Dei filios gubernauit, quorum mores secundum numerum sunt ditiu: vel qua fiducia, qui indisciplinatos habet filios, audebit exigere disciplinam?

l ¶ *Non neophytum, &c.*] Ne nuper renatus, cito possit per ignorantiam exaltari, & putet se non tam ministerium humilitatis, quàm administrationem secularis potestatis adeptum, & condemnationem superbiæ mereatur, sicut diabolus qui per iactantiam iudicatus atque deiectus est.

m ¶ *Oportet autem & illum testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.*] Vt sine offensione Iudæis, infidelibus, atque Græcis, præsit ecclesie Dei. Omnes enim naturaliter nouerunt culpæ vitia, & laudare virtutes.

n ¶ *Vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.*] Vt non vituperetur ministerium nostrum, & per illum diabolus multos in laqueum teneat, qui poterant fieri Christiani.

o ¶ *Diacones similiter.*] Irreprehensibiles, vt episcopi eligantur. Queritur cur de presbyteris nullam fecerit mentionem, sed eos in episcoporum nomine comprehenderit: quia secundus, imò penè vnus est gradus, sicut ad Philipenses episcopis ac diaconis scribit, cū vna ciuitas plures episcopos habere non possit, & in Actibus apostolorum presbyteros ecclesie iturus Hierosolymas congregans ait. Inter cætera videte gregem, in quo vos spiritus sanctus episcopos ordinauit.

a ¶ Pudi-

E

a ¶ *Pudicos.] Continentes scilicet.*b ¶ *Non bilingues.] Sufurro & bilinguis multos turbat, pacem habentes.*c ¶ *Non multo vino deditos.] Concessit necessitati parum, qui voluntati amplius denegauit.*d ¶ *Non turpe lucrum sectantes.]*

Turpe lucrum est de cœlestibus mysterijs terrena sectari.

e ¶ *Habentes mysterium fidei in conscientia pura.]*

Mysterium est, quod passio Christi redemptio est salutis humana. Si ergo intelligit purè, non confunditur de humilitate Christi. Siue si propter hoc solum prædicat mysterium fidei, propter quod debet prædicari, non vltra debitum mysterium quæstum esse existimet pietatem.

f ¶ *Et hi autem probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes.]*

Non solum episcopi, sed & isti ante ordinationem probari debent.

g ¶ *Mulieres similiter pudicas.]*

Similiter eas vt diacones eligi iubet. Vnde intelligitur quod de his dicat, quas adhuc hodie in oriente diaconissas appellant.

h ¶ *Non detrahentes.]*

Quod illis ex vi præcipiè dominantur.

i ¶ *Sobrias, fideles in omnibus.]*

In nullo dubitantes.

k ¶ *Diacones sint vnus vxoris viri, &c.]*

Non vt si non habuerint, ducant, sed ne duas habeant. Si enim digniorem facit vxor, cur non magis & digami & trigami ordiantur?

l ¶ *Qui enim bene ministrauerint.]*

Ostendit non ministeriũ tantum, sed qualitatem ministerij præmium promereri.

m ¶ *Gradum bonum sibi acquirunt.]*

Bonum, hic pro gradu maiori posuit, sunt enim minores.

n ¶ *Et multam fiduciam, &c.]*

Apud dominum petendi, & apud homines docendi, vel etiam arguendi.

o ¶ *Hac tibi scribo, &c.]*

Vt auctoritatem habeas pro me omnia ordinandi, huius epistolæ scientia confirmatus.

p ¶ *Columna & firmamentum veritatis.]*

In qua nunc sola veritas stat firmata, quæ ante in lege erat posita vel naturæ, quæ sola sustinet ædificium.

q ¶ *Et manifestè magnum est pietatis sacramentum.]*

Quod scire te cupio sacramentum incarnationis Christi, per quam generi humano pietas collata est.

r ¶ *Quod manifestatum est in carne.]*

Quod nunc in carne eius declaratum est.

s ¶ *Et iustificatum est in spiritu.]*

Demonstratum est.

t ¶ *Apparuit angelis.]*

Quando dicebant. Gloria in excelsis Deo, quando illi in eremo ministrabant.

u ¶ *Prædicatum est gentibus.]*

In gentibus, omne genus hominum comprehendit.

x ¶ *Creditum est in mundo, assumptum est in gloria.]*

Videntibus apostolos, ascendit in cælum.

CAPVT IV.

Spiritus autem manifestè dicit, &c.] Prophetalem inducit affectum, quod antiqui dicebant. Hæc dicit spiritus sanctus.

z ¶ *Attendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorum.]* Omnis enim hæretica doctrina, demonum arte composita est.

a ¶ *In hypocrisi, loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam.]* In hypocrisi loquuntur, qui cum non contineant, tam casti volunt videri, vt etiam nuptias damnent; tam abstinentes, vt creatura Dei parce vtentes iudicent, cū ipsi commestationibus vacent. Hic verò ita castitatem & abstinentiam prædicat, vt nec naturâ, nec creaturas damnet. Ad illud fortiores hortatur, istud concedit infirmis. Illi autem hoc non amore castitatis & abstinentiæ, sed ad obumbrandum eius iustitiam faciebant, sanctiores videri volentes, quâ ille qui amore castitatis etiam nuptias concedebat, scilicet ne fornicationis erimen incurrent. Omnis enim qui nuptias damnat, non amator, sed inimicus est castitatis, dum & continentibus laudem tollit, incontinentibus sublato nuptiarum remedio, fornicationis facit inire discrimen.

b ¶ *Prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, &c.]*

Si ad proprietatem sermonis attendas, monstruosa nescio quæ prædicatur, quæ tam nubere, quàm abstinere prohibeat, dicentium hæc omnia quæ sequuntur.

c ¶ *Hæc proponens fratribus, &c.]*

Libram in omnibus tenes & omnia rationabiliter, & moderatè dispensans.

d ¶ *Enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam assécutus es.]*

Quia sacris legis literis ab infantia eruditus fuerat. Verba propriæ fidei, sunt traditio symboli. Bona verò doctrina, quæ vita instituitur Christiana.

e ¶ *Ineptas autem & aniles fabulas deuota.]*

Fidei vel religioni non aptas.

f ¶ *Exerce te ipsum ad pietatem.]*

Pietas est etiam cum tua tribulatione alijs subuenire, sicut Sareptana vidua fecit.

g ¶ *Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est.]*

Sanctarum balnearum, venationum, & huiusmodi, quæ ad breue tempus in carnali proficiunt sanitate.

h ¶ *Pietas autem ad omnia utilis est, &c.]*

Et ad præsens tempus, & in futurum: nam & ipsa vidua & in præsentia casta est, & merces eius manet in ea.

i ¶ *Fidelis sermo & omni acceptione dignus.]*

Verus apud omnium conscientiam, & cui nemo resistit.

k ¶ *In hoc enim laboramus, &c.]*

Cum certum sit apud homines, nihil nos dignum odio perpetrâsse. Quid aliud sequitur, quàm quod propter vitam dissimilem blasphemamur?

l ¶ *Qui est saluator omnium hominum, maxime fidelium.]*

Omnium in præsentia: fidelium in futuro. Siue quia omnes de periculis liberat, & maxime fideles.

m ¶ *Præcipe hæc & doce.]*

Præcipe vt fiant; doce quomodo fiant, vel quali præmio remuneranda sint.

n ¶ *Nemo adolescentiam tuam contemnat.]*

Sic age vt admirationi sis, priusquam contempui habeatis. Hoc enim illi præcipit, quod in illius potestate constabat.

a ¶ Sed

G

H

Reg. 17.

A

a ¶ *Sed exemplū esto fidelium.* Parum est infidelium esse formam, apud quos qui grauiora crimina non habet, magnus habetur. Hoc multum est, vt talem se exhibeat, per quem etiam sancti proficiant.

b ¶ *In verbo, in conuersatione.* Nihil aliud magis loquaris quā domini verbum. Notandum quia fidelibus etiam verbi præbere cupit exemplum.

c ¶ *In charitate.* Vt exemplum illis dilectionis ostendar.

d ¶ *In fide.* Catholica, vel perfecta.

e ¶ *In castitate.* Mentis & corporis, cuius in ligna etiam grauitate habitus præferuntur.

f ¶ *Dum venio attende dilectioni, exhortationi, & doctrinæ.* Fac, lege, exhortare vt fiant, doce, quo modo intelligantur obscura, vt possint heri quæ leguntur.

g ¶ *Noli negligere gratiam, quæ est in te.* Negligit gratiam, qui acceptū talentum non exercet.

h ¶ *Quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyteri.* Prophetiæ gratiam habebat cum ordinatione episcopatus.

i ¶ *Hæc meditare.* Omnis enim profectus ex meditatione descendit.

k ¶ *In his esto.* Non enim omnis qui in his est meditatur.

l ¶ *Vt profectus tuus manifestus sit omnibus.* Tunc manifestus erit, si in meditatione sis semper, & cum manifestus fueris, poterunt exemplo tuo ad meliora proficere.

m ¶ *Attende enim tibi & doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, &c.* Primū tibi, deinde doctrinæ, vt vbiq; & actu salues illos doctrina pariter & exemplo.

CAPVT V.

Seniores ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Ne indignè ferens, se à iuniore correptum exasperetur, & non proficiat: sed obsecra, vt suo quali pater exemplo instituat iuniores.

o ¶ *Iuuenes vt fratres.* Quia hac via libertus commouetur, similiter & sorores.

p ¶ *Anus vt matres.* Cum omni reuerentia.

q ¶ *Iuenculas vt sorores in omni castitate.* Et mentis & corporis.

r ¶ *Viduas honora.* Necessaria præbendo, vel solatio conuouendo.

s ¶ *Quæ verè viduæ sunt.* Illas veras viduas esse definiuit, quæ vniuersis curis exuta sunt, & ab omnibus desolata.

t ¶ *Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat primum domum suam regere, & mutuum vicem reddere parentibus.* Hoc enim acceptum est coram Deo. Tam diu regat domum, quā diu doceat filios paruulos aut nepotes, vt quōdā parentibus pietatis accepit, filijs reddat: ita tamen vt non hac excusatione, auaritia studeat, sed sufficientiam tantum sibi referuet, & ne liberis eius ipsa occasionem det sæculo seruiendi.

u ¶ *Quæ autem verè vidua est & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus & orationibus nocte ac die.* Qualis erat Anna filia Phaniel, tales præcipit honorari.

x ¶ *Nam quæ in delictis est viuens, mortua est.* Quicquid modum naturæ excedit, delictis deputatur. Hic maximè nostri temporis viduas tangit, quæ cum hominem suæ naturæ,

qualicumque panno non vestiant, patietes pretiosis marmorum crustis exornant.

y ¶ *Et hoc præcipe, vt irreprehensibiles sint.* Notandum irreprehensibiles eas tam posse quā esse debere.

z ¶ *Si quis autem suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infidelis deterior.* Si quis viduas abiicit aut pupillos, vel maximè parentes & pauperes, deterior est infideli: quia & illi habent naturaliter circa proximos pietatem. Siue si qua vidua filios orphanos negligat, huius sententiæ crimen incurrit. Simul notandum quōsdam fideles nomine, qui infidelibus conuersatione peiores sunt.

a ¶ *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnus viri vxor.* Tales voluit eligi diaconissas, quæ omnibus essent exemplum viuendi.

b ¶ *In operibus bonis.* Si ex tempore viduitatis suæ ista omnia custodiunt.

c ¶ *Testimonium habens.* Sicut Tabitha.

d ¶ *Si filios educauit.* Subauditur, Deo.

e ¶ *Si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit.* Si non solum humilitatis habet insignia, cui non sufficit hospitio iuscipere, sed etiam manu propria lauare hospitem pedes.

f ¶ *Si tribulationem patientibus subministravit.* Hoc est, in carcere positis, vel ægrotis.

g ¶ *Si omne opus bonum subsecuta est.* Breuiter vniuersa concludit.

h ¶ *Adolescentiores autem viduas deuota.* Deuota alijs ministerio diaconatus præponere, ne malum pro bono detur exemplum.

i ¶ *Cum enim luxuriata fuerint, in Christo nubere volunt.* Cum sub eo tempore religionis, abundantiam habuerint, quæ sæpè soler generare luxuriam.

k ¶ *Habentes damnationem: quia primam fidem irritam fecerunt.* Quæ se viduas promiserant permanuras. Hæc regula non solum in viduis, sed in virginibus continentibus, quæ primam fidem irritam fecerunt, intelligenda est.

l ¶ *Simul autem & otiose discurrunt circumire domos.* Diuino minime timore detentæ, nec mariti potestate subiectæ, nullæque cura domestica occupationis ascriptæ.

m ¶ *Non solum otiose, sed & verbosè & curiosè loquentes quæ non oportet.* Dum voluntatis suæ cupiunt præbere exemplum.

n ¶ *Volo autem iuniores nubere, filios procreare.* Volo quia necesse est vt tales ante hoc faciant quā illud promittant, inde si transgressæ fuerint, damnationem acquirunt.

o ¶ *Matres familias esse.* Matres familias dici possunt etiam quæ duos habent vel tres seruos: hoc dicitur ne ex hoc nomine auaritia defendatur.

p ¶ *Nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia.* Si incontinentes sunt, vel ne per illas religio blasphemetur.

q ¶ *Iam enim quedam conuersæ sunt retro post satanam.* Reddit causas quare eas nubere velle prædixerit, ne cum putarem optare: quia quædam promissum propositum Deo non redentes fuerant fornicatæ.

a ¶ Si

C

D

CAPVT VI.

E

a ¶ Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, vt non grauetur ecclesia.] In domo propria vt parentibus.

b ¶ Vt his qua verè viduae sunt, sufficiat.] Quae sunt omnium auxilio desolatae.

c ¶ Qui benè praesunt presbyteri.] Qui implent officium suum.

d ¶ Duplici honore digni habeantur.] Et officij & doctrinae.

e ¶ Maxime qui laborant in verbo & doctrina.] Non dixit omnium qui habent verbum, sed qui laborant in verbo. Caeterum omnes habentes praecipit ordinare.

f ¶ Dicit enim scriptura. Non infrenabis os boni trituranti, & : dignus est operarius mercede sua.] Vult illis praestare carnalia a quibus alij spiritualia consequuntur: quia occupati in doctrina, necessaria sibi providere non possunt.

g ¶ Aduersus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.] In iudicium est etiam aduersus laicum accusationem recipere, cum hoc nec saeculares faciant, quanto magis aduersus domini sacerdotem?

h ¶ Peccantes coram omnibus argue.] Si de illis fuerit comprobatum.

i ¶ Vt caeteri timorem habeant.] Videntes te nemini pepercisse.

k ¶ Testor coram Deo & Christo Iesu & electis angelis eius, vt haec custodias sine prauidicio.] Obtestatur illum diuina & caelesti testificatione, vt nulla illi res prauidicet ad ista seruanda, nec electi angeli, qui sacris assistunt altaribus.

l ¶ Nihil faciens in alteram partem declinando.] Neque in dexteram neque in sinistram.

m ¶ Manus cito nemini imposueris.] Nisi talem inuenieris qualem dixi.

n ¶ Neq; communicaueris peccatis alienis.] Communicare cum dicit peccatis, qui non probatus fuerit ordinaus.

o ¶ Te ipsum castum custodi.] Non alios custodire praecipit, vt possit audenter arguere delinquentes.

p ¶ Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vttere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.] Ne putaret etiam abstinentiae se formam infirmis dare debere, maxime cum audierit a magistro dicente, omnibus bonum esse non bibere vinum. Dat ergo ei consilium plus doctrinae causam quam abstinentiae curet, & simul ostendit quas infirmitates creaturarum medicina possit sanare.

q ¶ Quorundam hominum peccata manifesta sunt praecedentia ad iudicium.] Detecti excommunicantur, siue plagis praesentibus damnantur.

r ¶ Quorundam autem & subsequuntur.] In futuro iudicio, siue hic cui latere non possunt, non ergo debent facile ordinari.

s ¶ Similiter & facta bona manifesta sunt, & qua aliter se habent, abscondi non possunt.] Non enim potest abscondi ciuitas supra montem posita, sed etiam quae ad tempus latent, non possunt diutius occultari.

Rom. 14. d.

Matt. 5. d.

G

Q Vicunque sunt sub iugo serui dominos suos omni honore dignos arbitrentur.] Non solum bonos, sed etiam infideles.

u ¶ Nomen domini & doctrina blasphemetur.] Ne videantur per religionem, in deterius profecisse.

x ¶ Qui autem fideles habent dominos, non contemnunt, quia fratres sunt.] Ne sibi aequalem contemnunt.

y ¶ Sed magis seruiant, quia fideles sunt & dilecti, quia beneficij participes sunt.] Si seruiabant infidelibus timore odioso, quanto magis debent seruire fidelibus quorum charitatis participes esse meretur?

z ¶ Haec doce & exhortare.] Doce ita debere fieri, exhortare praemium ostendere Deum.

a ¶ Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus domini Iesu Christi, & ei quae secundum pietatem est doctrina.] Noui testamenti, veteris enim seuera doctrina est.

b ¶ Superbus est nihil sciens.] Super alios se extollens, cum non sit de sursum veniens, quam praedicat sapientiam.

c ¶ Sed languens circa quaestiones.] Nec enim reculando penitus fidem, moritur, nec aduersitatis scientia conualescit, sed diuersis occasionibus languet.

d ¶ Et pugnas verborum.] Relicto sensu veritatis ambiguitates verborum obseruant, sicut Manichaei ex verbo diuersitatem testamentorum.

e ¶ Ex quibus oriuntur inuidiae, contentionis, blasphemiae.] Quae generant lites ac blasphemias in Deum pugnando sermonibus.

f ¶ Suspiciones male.] Siue haeresim de altero suspicantur, siue audientes putant efficere veritatem.

g ¶ Consiatationes hominum mente corruptorum, & qui a veritate priuati sunt.] Ab integritate euangelij vel naturae.

h ¶ Existimantium quastum esse pietatem.] Qui putant quastus sui causa, nouum venisse testa-

mentum.

i ¶ Est autem quastus magnus pietas cum sufficientia.] Multum inquit qui habet pietatem, cum sufficientia, non luxuria, sed naturae est. Siue sicut pietas est cultura Dei, ita impietas est contemptus.

k ¶ Nihil enim inuimus in hunc mundum, &c.] Nudi nati sumus, nudi etiam morituri. Quicquid hic inuenitur, hic relinquetur, non est nostrum, quod non semper nostrum est. Tanquam peregrini ergo sufficienti vsu contenti sumus, illas diuitias acquiramus quas nobiscum ad caelestem patriam ferre possimus.

l ¶ Habentes autem alimenta, &c.] Superius dixerat sufficientiam, quicquid his amplius est, diuitijs deputatur.

m ¶ Nam qui volunt diuites fieri.] Voluntatem diuitiarum definiuit, quae voluntas & habentibus est, & quarentibus.

n ¶ Incidunt in rationem & in laqueum diaboli.] Occasione tentationis est & laqueus diaboli, velle habere diuitias.

a ¶ Et de-

H

A

a ¶ Et desideria multa & inutilia & nocua.] Nunquam ergo diuitiarum desideria satiantur.

3. Reg. 27.

b ¶ Quae mergunt hominem in interitum & perditionem.] Dum ambitione bonorum tumentes, ad caelos eleuati, vsque ad inferos demerguntur, siue desiderantes alienas opes, vt aueruant factiones.

c ¶ Radix enim omnium malorum est cupiditas.] Quia & fons est, & omnium criminum augmentum. Radix excisos semper densius reparat ramos: euellenda est ergo radix, ne rami superflue excidantur.

d ¶ Quam quidam appetentes errauerunt a fide.] Hoc est, recesserunt a fide promissorum Dei, dum praesentibus oblectantur.

e ¶ Et insuerunt se doloribus multis.] Quanto amplius habuerint, tato plures sollicitudinem sustinent cruciatus: vnde & dominus diuitiarum arunas circa reliqua concupiscentia verba asseruit, suffocare.

f ¶ Tu autem homo Dei.] Non diuitiarum homo, sed Dei: nec mammonae seruus, sed Christi, cuius sunt omnia quae videtur.

g ¶ Haec fuge.] Quasi causas perfidiae, vel dolorum.

h ¶ Sectare vero iustitiam, pietatem, fidem.] In his te cupio diuitijs esse locupletem.

i ¶ Charitatem.] Dei & proximi.

B

k ¶ Patientiam, mansuetudinem.] Patientiam sustinendi, mansuetudinem non nocendi.

l ¶ Certa bonum certamen fidei.] Bonum certamen est, non pro rebus saeculi, sed vsque ad mortem pro fidei veritate certare, sicut scriptum est: In iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia. Siue vt illi student in diuitijs omnia vincere, ita & tu in fide.

m ¶ Apprehende.] Quo modo ego comprehendi.

n ¶ Vitam aeternam in quam vocatus es.] Vt illigerete cupiunt temporalem.

o ¶ Et confessus es bonam confessionem.] In baptismo abrenunciando saeculo & pompis eius.

p ¶ Coram multis testibus.] Sacerdotibus vel ministris virtutibusque caelestibus.

q ¶ Praecipio tibi coram Deo.] Praecepit auctoritate magistri.

r ¶ Qui viuificat omnia.] Omnia quae viuunt etiam si arefiant, per eius potentiam reuiuiscunt.

Ioan. 28. d.

s ¶ In Christo Iesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem.] Dicens ad Pilatum. Ego ad hoc veni in hunc mundum, vt testimonium perhiberem veritati, scilicet pro ea etiam moriendo.

t ¶ Vt serues mandatum.] Sicut ille vsque ad mortem.

u ¶ Sine macula irreprehensibile.] Maculat quodammodo & reprehendi facit mandata, qui peccat.

x ¶ Vt in aduentum domini nostri Iesu Christi.] Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

y ¶ Quem suis temporibus ostendet beatus & solus potens, rex regum, & dominus dominantium.] Quando voluerit qui hoc solum potest Deus.

C

z ¶ Qui solus habet immortalitatem.] Ille solus proprie habet, qui angelis & hominibus dedit habere. Nos autem nec soli nec nobis habemus vt ille. Hoc contra Manichaeos qui malitiam naturam putant immortalem atque perpetuam.

Matt. 23. d.

a ¶ Et lucem habitat inaccessibilem.] Omni creaturae. Nemo enim nouit patrem nisi filius, neque filium nisi pater, & spiritus sanctus: vtrumque etiam scrutatur profunda Dei.

b ¶ Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest, cui est honor & imperium sempiternum.] Nemo nouit, sed vnusquisque pro merito intelligit. Nam & solem tanto amplius vident singuli: quanto purius fuerit acies oculorum.

c ¶ Diuitibus huius saeculi praecipe.] Sunt & alterius saeculi diuites, qui emunt sibi aurum ignitum a Deo, & qui habent aurum in caelo, nec non qui profertur noua & vetera.

d ¶ Non sublimis sapere.] In primis principalem eorum tetigit morbum. Difficile diuitem inuenies non superbum, qui pauperes vel parentes agnoscat, & qui non grauius ferat inimice sibi ab inferiore honorem deferri.

e ¶ Neque sperare.] Non sperando vilescunt, & cum sperantur, erogantur.

f ¶ In incerto diuitiarum.] De quibus incertum est vtrum illa tibi, an tu illis celerius subtraharis, multis. n. cum vita sublatum sunt. Alij proprijs eas auferri oculis viderunt: nonnulli etiam inuini extraneis reliquerunt.

D

g ¶ Sed in Deo viuo.] Cuius sunt omnia.

h ¶ Qui praestat nobis omnia abunde.] Quideo abunde praestat vt viuamus, etiam alijs largientes, non vt grandi labore destruentes, maiora horrea faciamus.

i ¶ Ad fruendum.] Non ad occultandum vel negotiandum.

k ¶ Bene agere, diuites fieri in operibus bonis.] Non in auro & argento.

l ¶ Facile tribuere, communicare.] Qui facile tribuit, cito diues esse cessabit. Tribuere donare est: communicare vero multum dare.

Luc. 19. d.

m ¶ Theaurizare sibi fundamentum bonum in futurum.] Vade vni. omnia quae habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & veni sequere me: quod perfectionis est fundamentum.

Eccle. 1.

n ¶ Apprehende veram vitam.] Haec enim non est vera vita, quae in suo non permanet statu. Vanitas enim sub sole dicit Ecclesiastes.

o ¶ O Timothee depositum custodi.] Commendatum a nobis seruandum tibi fidei depositum custodi.

p ¶ Deuitans prophanas vocum nouitates.] Quod a me non audisti, nec ab angelo si dicatur, libenter admittas.

q ¶ Et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.] Artis dialecticae, per quas sibi infinitam rerum scientiam haeretici promittunt, & ideo a fidei veritate cadunt.

r ¶ Gratia tecum.] Permaneat in aeternum.

Commentariorum in primam Epistolam ad Timotheum, finis.